

BIJVOEGSEL

Schriftelijke antwoorden van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking op vragen gesteld in de eerste termijn van de behandeling van **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) voor het jaar 2018 (34775-XVII)**.

Schriftelijke antwoorden van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking op vragen gesteld tijdens de eerste termijn van de begrotingsbehandeling Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking op 22 november jl.

Vragen van het lid Van Weerdenburg (PVV)

Vraag

Kan de minister aangeven hoe het staat met het forensisch onderzoek naar de miljoenenfraude bij AWEPA? Wanneer krijgt de Kamer de resultaten van dit onderzoek te zien?

Antwoord

Op dit moment vindt het forensisch accountantsonderzoek plaats. De verwachting is dat de resultaten van dit onderzoek voor eind december met mij worden gedeeld. Uw Kamer zal zo spoedig mogelijk daarna worden geïnformeerd.

Vragen van het lid Becker (VVD)

Vraag

Is de minister bereid om haar invloed in de VN-gremia te gebruiken om andere landen aan te sporen hun verantwoordelijkheid te nemen en het noodfonds van de VN (CERF) beter te kapitaliseren, zodat Nederland hierin niet alleen vooroploopt en de gaten moet dichten die andere landen laten vallen?

Antwoord

Nederland heeft oog voor de stijgende humanitaire noden in de wereld en de daarbij achterblijvende financiering. Het CERF is een belangrijk instrument om te zorgen dat organisaties snel en efficiënt hulp kunnen bieden, en heeft daarbij specifiek oog voor vergeten crises. Nederland zal daarom blijven bijdragen aan het CERF. Tegelijkertijd is het belangrijk dat ook anderen hun verantwoordelijkheid nemen en bijdragen aan het verlenen van humanitaire hulp. Het gaat daarbij naast het aantrekken van bijdragen van meer landen, ook om het aanspreken van andere, nieuwe bronnen van financiering. Bijvoorbeeld via de innovatieve kracht van het bedrijfsleven. Ook zet het kabinet zich in voor het beter besteden van het geld dat beschikbaar gesteld wordt, door hierover afspraken te maken met humanitaire organisaties en fondsen. Het kabinet roept in de geëigende fora op tot het dichten van de financieringskloof, maar ook waar opportuun in bilaterale contacten.

Vraag

Hoe gaat de minister het effect meten van haar beleid in brede zin? Komt de minister bijvoorbeeld met nieuwe indicatoren die de Kamer meer inzicht geven in het effect van OS-beleid? Kan de minister aangeven hoe eenmaal begrote middelen niet jarenlang een automatisme zijn?

Antwoord

Het kabinet formuleert het beleid op resultaatgerichte wijze. Dit maakt het beleid meetbaar voor monitoring en evaluatie. Effecten worden periodiek gemeten via beleidsdoorlichtingen en effectenonderzoek. De conclusies van die onderzoeken worden meegenomen in de vorming van nieuw beleid. Kwantitatieve resultaatindicatoren, zoals de 15 die zijn opgenomen in de begroting, maken hier ook deel van uit. De voortgang op de indicatoren wordt voorzien van inhoudelijke duiding inclusief de door de Kamer gewenste succes- en faalfactoren in het Jaarverslag Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Mocht nieuw beleid aanleiding zijn tot formuleren van nieuwe indicatoren, dan zal ik de Kamer hierover informeren.

Inzet van financiële middelen binnen de BHOS-begroting is geen automatisme. Iedere subsidie kent een maximale duur van 5 jaar, waarna opnieuw nut en noodzaak van deze subsidie gewogen wordt. Bij het opzetten van nieuwe kaders en nieuwe beleidsinzet, worden de conclusies van beleidsdoorlichtingen, effectenonderzoek en voortgang op indicatoren meegenomen.

Vraag

De Algemene Rekenkamer concludeerde onlangs dat beleidsconclusies op het gebied van OS regelmatig ontbreken. Kan de minister aangeven hoe ze dat gaat verbeteren en ervoor zorgen dat we echte keuzes kunnen maken, ook in wat niet werkt?

Antwoord

Het kabinet zal bij het opzetten van nieuwe kaders en nieuwe beleidsinzet aandacht besteden aan de meetbaarheid van beleid door monitoring en evaluaties. Daarnaast zijn 15 indicatoren ontwikkeld om de resultaten van de beleidsinzet op de BHOS-agenda meetbaar te maken. Over de voortgang zal worden gerapporteerd via het jaarverslag, inclusief een duiding die een basis zal vormen voor mogelijke bijstelling van de inzet. Het kabinet zal erop toezien dat de beleidsconclusies en de eventueel op basis daarvan te nemen bijstellingen in de begroting en het jaarverslag zijn opgenomen.

Vragen van het lid Diks (GroenLinks)

Vraag

Zijn de extra middelen voor ontwikkelingssamenwerking incidenteel of structureel? Is dit niet een eenmalige correctie op de kasschuiven uit eerdere kabinet?

Antwoord

In het regeerakkoord zijn incidenteel extra middelen beschikbaar gesteld voor de BHOS-begroting. Het gaat ten eerste om het "dichten van een tijdelijke dip" door een correctie van kasschuiven die plaatsvonden onder het vorige kabinet. Hierdoor neemt het ODA-budget toe met EUR 118 miljoen in 2019 oplopend naar EUR 475 miljoen in 2022. Daarnaast worden EUR 1 miljard aan investeringsmiddelen beschikbaar gesteld voor ODA voor de periode 2018 tot en met 2021. Door de maatregelen van het regeerakkoord komt het budget structureel op 0,7% BNI minus EUR 1,4 miljard.

Vraag

Is de minister bereid om zich met de minister van Economische Zaken en Klimaat en de minister van Landbouw, partnerorganisaties, en lokale gemeenschappen in te zetten voor grootschalige projecten op het terugwinnen van landbouwgronden op de Sahara, in het kader van het initiatief Groene Muur van de Afrikaanse Unie? En wil de minister zich in het kader van gendergelijkheid hard maken om teruggewonnen landbouwgronden aan vrouwen te geven? Bijvoorbeeld door intensivering van het Green Climate Fund?

Antwoord

Het "groene muur"-project van de Afrikaanse Unie is ambitieus en ik zal de voortgang zeker met interesse volgen. Echter, projecten die zich kenmerken door een top down benadering hebben als nadeel dat zij niet altijd voldoende aansluiten bij de lokale context. Nederland kiest daarom liever voor kleinschaliger interventies die stevig zijn verankerd in de lokale context. Waar mogelijk zullen we daarbij aansluiten bij het "groene muur"-initiatief. Voorbeelden van projecten die Nederland steunt zijn het *DryDev* programma met het *World Agroforestry Centre*, het *Sahel Irrigation Initiative* en de samenwerking met IFAD voor klimaatadaptatie.

Met OS-middelen worden inmiddels jaarlijks tienduizenden hectares landbouwgrond gerehabiliteerd. Daarbij wordt nadrukkelijk aandacht gegeven aan toegang tot land en duurzaam landgebruik voor vrouwen. Dit leidt tot een betere positie van deze vrouwen, maar heeft ook bewezen positieve effecten op de productiviteit van de landbouw en op de lokale voedselzekerheid. In de resultatenrapportage wordt aangegeven hoeveel vrouwen worden bereikt en hoeveel vrouwen daadwerkelijk landgebruiksrechten verkrijgen door de Nederlandse inzet.

Het Groene Klimaatfonds levert een belangrijke bijdrage aan klimaatacties in ontwikkelingslanden. Nederland draagt hier EUR 100 miljoen aan bij. Volgend jaar zal gesproken worden over middelenaanvulling van het Groene Klimaatfonds, waarbij zal worden meegewogen op welke wijze dit fonds een rol kan spelen bij landdegradatie.

Vraag

Is de minister bereid ervoor te pleiten het multilateraal investeringshof (MIC) ook voor burgers open te stellen? Wil de minister bepleiten dat de gehele nationale rechtsgang eerst wordt doorlopen voordat dit bij de Europese arbitrage hof komt? Welke actie gaat de minister richting Commissie ondernemen bereid te ondernemen?

Antwoord

Het multilateraal investeringshof zal zich kunnen uitspreken over bestaande investeringsverdragen. Investeringsverdragen creëren arbitragemogelijkheden voor internationale

investeerders om overheden verantwoordelijk te houden voor het schenden van beginselen van algemeen behoorlijk bestuur (onteigening zonder compensatie, geen eerlijke procesgang, discriminatie). Dit multilateraal investeringshof zal niets veranderen aan de inhoud van bestaande investeringsverdragen. Het hof zal dan ook geen invloed hebben op welke partijen binnen de reikwijdte van zo'n verdrag vallen. Het kabinet zal bij de onderhandelingen over dit hof erop inzetten dat derde partijen, zoals NGOs, vakbonden en burgers, kunnen worden gehoord in geschillen die voorliggen bij het multilateraal investeringshof.

Een investeringsverdrag is nodig om investeerders minimale rechtszekerheid en bescherming te bieden. Dat is van belang in landen waar het rechtssysteem niet onafhankelijk is of juridische procedures eindeloos duren. Door het garanderen van rechtszekerheid via investeringsverdragen kunnen dergelijke landen toch investeringen aantrekken, wat een impuls geeft aan de lokale economie en werkgelegenheid. Uitputting van de nationale rechtsgang staat hiermee op gespannen voet en kan het functioneren van een multilateraal investeringshof ondermijnen. U heeft op 17 november jl. de kabinetsappreciatie van het Commissievoorstel ontvangen (Kamerstuk 22 112, nr. 2429).

Vraag

Is de minister bereid om in Europees verband te pleiten voor bindende voorschriften voor maatschappelijk verantwoorde kledingproductie? Is de minister bereid om er bij haar collega's voor te pleiten om bij wetsvoorstellen in de memorie van toelichting een SDG- en mvo-toets op te nemen, om zo ook de voortgang van de implementatie van de SDG's en mvo-beleid in Nederland te volgen?

Antwoord

Binnen het textielconvenant zijn bedrijven verplicht hun productielocaties te melden aan het SER-secretariaat. Inmiddels zijn de 2800 productielocaties opgenomen in een publiek toegankelijke databank. Het kabinet is vooralsnog terughoudend als het gaat om wetgeving voor IMVO-doeleinden. Het kabinet wil de ingeslagen weg van vrijwillige samenwerking de kans geven zich te bewijzen als een effectief instrument. Nederland ondervindt veel waardering van andere Europese lidstaten en de Commissie voor deze aanpak. Nederland streeft ook voor de textielsector naar een Europese aanpak. In het regeerakkoord is opgenomen dat de convenantenaanpak over twee jaar wordt geëvalueerd, waarna bezien zal worden of en zo ja, welke dwingende maatregelen worden genomen. Een factor is hierbij ook een eerlijk speelveld voor Nederlandse bedrijven; dwingende maatregelen zouden bij voorkeur Europa-breed of internationaal moeten gelden. De Europese Commissie voert inmiddels een *impact assessment* uit bij voorgenomen regelgeving. Daarin komen veel vragen van de SDG's en MVO aan de orde.

Vraag

Wat is minister van plan op gebied van basisgezondheidszorg en kennis over hygiëne? Hoe zal de minister op dit gebied samenwerken met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport?

Antwoord

Binnen het Nederlandse beleid voor seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR) wordt veel aandacht besteed aan versterking van gezondheidssystemen, inclusief basiszorg. Dit gebeurt via de ambassades met een programma op het gebied van SRGR, via subsidies aan SRGR-partnerschappen en internationale NGO's en via grote multilaterale programma's zoals het Global Fund to Fight Aids, Tuberculosis and Malaria (Global Fund) en de Gavi alliantie die zich inzet voor immunisatie. Het vorige kabinet heeft dit in juni vorig jaar per brief toegelicht (Kamerstuk 33625, nr. 215). Met UNICEF wordt samengewerkt aan programma's op het terrein van drinkwater en sanitaire voorzieningen. Dit beleid wordt door dit kabinet voortgezet.

De ministeries Buitenlandse Zaken en Volksgezondheid, Welzijn en Sport hebben een gezamenlijke agenda opgesteld om de beleidscoherentie op dit onderwerp te versterken. Deze agenda richt zich onder meer op grensoverschrijdende bedreigingen, toegang tot medicijnen en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, bestrijding hiv/aids en antibioticaresistentie en zal een belangrijk leidraad blijven vormen voor het beleid.

De ministeries werken ook nauw samen met de WHO op prioritaire thema's als toegang tot geneesmiddelen en voorkomen van ziekte-uitbraken. Nederland draagt jaarlijks ongeveer 20 miljoen euro bij aan de WHO. Nederland is sinds dit jaar lid van de uitvoerende Raad van de WHO.

Vragen van het lid Kuik (CDA)

Vraag

In 2018 zet de minister extra geld in voor opvang in de regio en aanpak van oorzaken van migratie. Is de minister bereid om het Addressing Root Causes fonds te verhogen?

Antwoord

Het Addressing Root Causes (ARC) Fonds beoogt politieke en sociaaleconomische grondoorzaken van gewapend conflict, instabiliteit en irreguliere migratie aan te pakken. Ophogen van het ARC-fonds is nu niet aan de orde, omdat het programma pas eind 2016 van start is gegaan. Het is belangrijk om eerst te bezien of het aan de verwachtingen voldoet.

Vraag

Vorige week hebben de Kamercommissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de minister een gesprek gehad met Melinda Gates over de Global Financing Facility (GFF), een fonds met een multipliereffect dat zich specifiek inzet voor vrouwen en kinderen. Zou dit fonds een effectief middel kunnen zijn om als Nederland zich in te zetten?

Antwoord

De Global Financing Facility (GFF) is een financieringsinstrument voor de UN *Global Strategy for Women's, Children's and Adolescents' Health* (2016-2030). Daarmee richt de Facility zich op de belangrijkste gezondheidsuitdagingen van vrouwen, kinderen en jongeren in de wereld. In deze Facility werken multilaterale organisaties en donoren samen met nationale partners in de gezondheidssector om nationale plannen voor gezondheid te financieren. Het is belangrijk kritisch te volgen hoe algemene uitgangspunten van de Facility en de *Global Strategy*, waaronder op het gebied van vrouwenrechten, op landenniveau worden vertaald en wat de effectiviteit is.

Vanaf 2018 draagt Nederland via de ambassade in Mozambique EUR 6 miljoen per jaar bij aan de Global Financing Facility in Mozambique. Hierdoor wordt meer inzicht verkregen in de impact op landenniveau en de interactie van het fonds met reeds bestaande initiatieven ten behoeve van de gezondheid en de positie van vrouwen en meisjes.

Vraag

Kan de minister aangeven op basis van welke criteria het extra geld voor noodhulp wordt uitgegeven, en in hoeverre ook stille crises daar onder vallen?

Antwoord

Voor het extra geld zullen de gebruikelijke criteria voor noodhulp worden gehanteerd. Dat wil zeggen dat bestedingen plaatsvinden daar waar de nood het hoogst is. Afwegingen die hierbij worden gemaakt zijn vooral: de omvang van de noden en de financieringstekorten; het aantal mensen dat is getroffen; de kwetsbaarheid van een land en capaciteit om zelf hulp te verstrekken en de hoogte van bijdragen van Nederland in het verleden in verhouding tot omvang van nieuwe bijdrage (voorspelbaarheid van de hulp). Een groot deel van de middelen wordt ongeoormerkt ingezet, juist ook om ervoor te zorgen dat ook fondsen voor 'vergeten' crises kunnen worden ingezet. Het CERF is een belangrijk instrument om te zorgen dat organisaties snel en efficiënt hulp kunnen bieden, en heeft daarbij een specifieke voorziening voor vergeten crises.

Vraag

In het regeerakkoord is 10 miljoen gereserveerd om het postennetwerk te versterken. Kan de minister aangeven hoe het postennetwerk wordt uitgebreid?

Antwoord

Tijdens de begrotingsbehandeling van Buitenlandse Zaken heeft minister Zijlstra een brief aangekondigd, waarin het kabinet zijn visie op het postennet uitzet. In deze brief zal ook worden aangegeven hoe de aangekondigde extra middelen uit het regeerakkoord (oplopend tot EUR 40 miljoen structureel in 2021) worden ingezet. De Kamer ontvangt deze brief in de eerste helft van 2018.

Vragen van het lid Amhaouch (CDA)

Vraag

Kan de minister een overzicht opstellen waarin ze aangeeft welke landen het beste

middels handel gestimuleerd kunnen worden in hun economische ontwikkeling, en hierbij aangegeven welke criteria de minister hanteert.

Antwoord

Het landenbeleid en de daaruit voortkomende landenkeuze wordt de komende maanden uitgewerkt, als onderdeel van de in het voorjaar te verschijnen nieuwe beleidsnota. Uitgangspunt is hierbij dat economische ontwikkeling leidt tot banengroei en dat een baan een duurzame uitweg uit armoede biedt. Daarmee draagt het bij aan de aanpak van grondoorzaken van conflict en migratie.

Vraag

Kan de minister aangeven hoe de voedselwaardeketen kan worden versterkt?

Antwoord

Om voedselwaardeketens te ontwikkelen wordt samengewerkt met overheden, de private sector, NGO's en kennisinstellingen (de 'diamond'). Ik ben voornemens zulke samenwerking voort te zetten.

Hierbij wordt met zowel kleine als middelgrote boerenbedrijven samengewerkt. Middelgrote bedrijven hebben vaak een betere uitgangspositie om voedsel voor de markt te produceren en zijn eerder in staat in nieuwe technologieën, zoals verbeterd zaad, te investeren. Door samenwerking tussen kleine en grote bedrijven te bevorderen, krijgen ook boeren en boerinnen met kleinere bedrijven beter toegang tot de markt en betere technologieën.

Ook wordt onder het partnerschap tussen Nederland en CGIAR, het internationale consortium van landbouwkundige onderzoeksinstituten, samenwerking bevorderd met Nederlandse kennisinstellingen (zoals Wageningen) en bedrijven. Hierbij wordt onder andere onderzocht hoe droogteresistente zaden en zaden van voedzamere gewassen en ander uitgangsmateriaal beter toegankelijk worden voor boeren en boerinnen in ontwikkelingslanden.

Vraag

Kan de minister aangeven hoe de onderhandelingen over handelsakkoorden met onder andere Australië, Nieuw-Zeeland, Japan en Indonesië succesvol tot een goed einde te brengen? Welke lessen uit eerdere evaluaties van bestaande handelsakkoorden gaat de minister zo spoedig mogelijk implementeren?

Antwoord

De EU heeft de exclusieve bevoegdheid om namens de lidstaten te onderhandelen over handelsakkoorden met derde landen. De Nederlandse inzet bij bilaterale EU-handelsakkoorden richt zich op het verlagen van tarieven, het wegnemen van onnodige technische belemmeringen, meer toegang voor onze dienstverleners en sterke bepalingen op gebied van duurzaamheid en dierenwelzijn. Nederland zet zich in om de akkoorden met genoemde landen succesvol af te sluiten door de handelspolitiek te vernieuwen en deze duurzamer, inclusiever en transparanter te maken.

De Europese Commissie heeft op 9 november 2017 een horizontale evaluatie gepresenteerd van alle in werking zijnde handelsakkoorden van de Europese Unie. Hieruit blijkt dat gebrek aan bekendheid met en kennis over de voordelen die handelsakkoorden bieden, obstakels vormen voor ondernemers, met name in het midden- en kleinbedrijf (MKB). Het kabinet heeft uw Kamer op 25 september 2017 geïnformeerd over de intensivering van de informatievoorziening over handelsakkoorden richting het bedrijfsleven (Kamerstuk 31 985, nr. 54). Ook is op 6 juli 2017 een informatiebijeenkomst over het handelsverdrag tussen de Europese Unie en Canada (CETA) georganiseerd.

Een ander punt van aandacht is een grotere inspanning om handelsbarrières in de partnerlanden waarmee de Europese Unie een handelsakkoord heeft afgesloten te beslechten. Zo is een meldpunt in het leven geroepen voor handelsbelemmeringen. Nederland laat aanvullend onderzoek doen naar de oorzaken van onderbenutting van handelsakkoorden toegespitst op Nederlandse bedrijven, waaronder informatievoorziening over handelsakkoorden. Hiervan worden de resultaten in juni 2018 verwacht.

Vragen van het lid Hijink (SP)

Vraag

Hoe reageert minister op nieuws uit Nigeria waar ontwikkelingsbank FMO de bouw steunde van een private energiecentrale voor EUR 40 miljoen dollar? Hoe kan Nederlands geld op zo'n foute manier worden besteed? Hoe kijkt de minister daar tegenaan?

Antwoord

Op 20 november jongstleden heb ik uw Kamer een schriftelijke reactie gestuurd inzake het artikel in Trouw van 14 november "Ontwikkelingsbank leent via belastingparadijs Mauritius". Het kabinet is van oordeel dat het gebruik van een intermediair investeringsfonds in een laag belastende jurisdictie er onder geen beding toe mag leiden dat het ontwikkelingsland waarin de investering plaatsvindt, belastingen misloopt.

Het Trouw-artikel gaat over de financiering van het *Azura Power West Africa project* in de deelstaat Edo in Nigeria. Het project komt in 2018 in productie en is baanbrekend in de zin dat het om de eerste grootschalige publiek-private energiecentrale in Nigeria gaat. Dankzij deze centrale zal de elektriciteitsvoorziening in Nigeria toenemen met 1.500 megawatt, wat overeen komt met ruim een derde van de huidige elektriciteitsvoorziening. Gezien het huidige tekort aan opwekkingscapaciteit in Nigeria zal dit project een belangrijke bijdrage leveren aan de economische ontwikkeling van het land.

Vraag

Wat doet de minister om internationale bijdrage voor opvang in de regio te verhogen?

Antwoord

De internationale gemeenschap heeft de afgelopen jaren al veel geïnvesteerd in adequate opvang in de regio. Donoren investeren in programma's gericht op het verbeteren van perspectief voor vluchtelingen en ontheemden. Naast bilaterale donoren zijn ook de Verenigde Naties en Internationale Financiële Instellingen zoals de Wereldbank, IMF en regionale ontwikkelingsbanken steeds actiever betrokken bij steun aan landen van opvang. Hierbij gaat het om investeringen in economische ontwikkeling, werkgelegenheid en het verbeteren van dienstverlening voor onder meer onderwijs en gezondheidszorg. Nederland draagt bijvoorbeeld EUR 25 miljoen bij aan de concessionele leningenfaciliteit van de Wereldbank, waarmee zachte leningen worden verstrekt aan Jordanië en Libanon om de publieke voorzieningen, infrastructuur en werkgelegenheid te versterken. Sinds de oprichting van de faciliteit in 2016 is met USD 250 miljoen aan ODA USD 1 miljard aan concessionele financiering verstrekt aan Jordanië en Libanon voor projecten waarvan zowel de landen van opvang als vluchtelingen profiteren. Ook draagt Nederland met EUR 40 miljoen bij aan de activiteiten voor stabilisatie en opvang in de regio van UNDP in Irak en Libanon en ondersteunt Nederland programma's op het gebied van (beroeps-) onderwijs van UNICEF in Jordanië en Libanon.

Nederland juicht deze ontwikkelingen toe en pleit bij andere donoren en internationale organisaties om steun aan landen van opvang verder op te voeren.

Vraag

Is de bijdrage van EUR 2 miljoen voor bestrijding van *wildlife crime* effectief geweest?

Antwoord

Het *Wildlife Crime Prevention Program* is succesvol. Onder leiding van de International Union for Conservation of Nature (IUCN) is een effectief partnerschap ontstaan tussen lokale, regionale en internationale organisaties in de Hoorn van Afrika, waaronder het International Fund for Animal Welfare (IFAW) en INTERPOL.

Douane, politie en rechters zijn getraind om –in samenwerking tussen de landen– de opsporing en berechting van stropers te verbeteren. De pakkans is nu groter. Op het vliegveld van Addis Ababa is in 2016 in totaal 285 kilo ivoor onderschept. In Kenia zijn lokale scouts getraind om effectief informatie te verzamelen over stroperij en om conflicten tussen dieren en bevolking te voorkomen. De Wildlife Service van Kenia werkt samen met deze scouts, en kan daardoor vroegtijdig inschatten waar stroperij gaat plaatsvinden. In de Tsavo Conservation area is stroperij in 2016 met 98% teruggedrongen (48 olifanten zijn hierdoor gered). Tussen mei en november 2017 heeft

deze Wildlife Service 23 verdachten gearresteerd, die in kaart zijn gebracht met hulp van dit programma.

Het programma werkt ook aan het terugdringen van de vraag uit Azië. Chinese vliegtuigmaatschappijen vertonen films om de bewustwording te vergroten, met een bereik van 16 miljoen mensen.

Het programma zal tot juli 2018 lopen. De komende maanden zal ik zien wat de landen nog meer nodig hebben om wildlife crime uiteindelijk zelf effectief te bestrijden en hoe Nederland hieraan kan bijdragen. Ik doe dit in het perspectief van mijn gehele inzet in de Hoorn van Afrika. Want de netwerken die betrokken zijn bij wildlife crime, ondermijnen ook op andere manieren de stabiliteit en veiligheid in de regio.

Vragen van het lid Bouali (D66)

Vraag

D66 hoort graag hoe de uitvoering van Motie 34 725 XVII, nr. 14 over de intensivering van de samenwerking met Marokko op hulp en handel loopt en hoe Marokko verder geholpen kan worden.

Antwoord

Mede naar aanleiding van de Motie Bouali/Van den Hul is nagegaan in hoeverre de al bestaande samenwerking met Marokko kan worden versterkt. Daarbij is in het bijzonder gekeken naar de economische ontwikkeling, alsmede reproductieve gezondheidsrechten, vrouwenrechten, duurzaamheid en internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen. Opdracht is gegeven voor een viertal sectorstudies, om na te gaan hoe effectiever ingespeeld kan worden op de economische behoeftes en mogelijkheden in Marokko met behulp van de kennis en expertise van Nederlandse bedrijven. Hierbij wordt nadrukkelijk aandacht geschonken aan kansen in het Rifgebied. De studies/sectoren betreffen landbouw, havenontwikkeling, duurzame energie, evenals circulair watergebruik. Daarnaast is Marokko meegenomen in een algemeen onderzoek naar het opzetten van een Orange Corner: een 'broedplaats' voor startende bedrijven, gericht op ondernemersbevordering bij lokale jongeren i.s.m. Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen.

Tevens zal bijzonder aandacht worden gegeven aan de ontwikkeling van maatschappelijk verantwoord ondernemen, waarbij duurzaamheid, de rechtsstaatontwikkeling en corruptiebestrijding centraal zullen staan. De ambassade in Rabat steunt projecten op het thema vrouwenrechten met lokale NGO's en het lokale kantoor van UN Women. Een aantal van deze projecten richten zich op lobby voor en informatievoorziening over seksuele en reproductieve rechten, waaronder het tegengaan van kindhuwelijken. Tevens wordt op dit ogenblik gewerkt aan de opzet van een programma waarbij duurzaam ecotoerisme in het Noorden (o.a. het Rifgebied) wordt ondersteund. Ook wordt in de tuinbouwregio rond Agadir een Nederlands-Marokkaans expertisecentrum opgezet voor duurzame bedekte tuinbouw.

Vraag

UNFPA speelt belangrijke rol voor SRGR, bijdrage NL hieraan flink afgenomen. Ziet minister mogelijkheid dit te keren?

Antwoord

Het totale budget voor UNFPA blijft op peil. Dit is jaarlijks gemiddeld EUR 60 miljoen.

De Nederlandse bijdragen bestaan uit een algemene vrijwillige bijdrage van jaarlijks EUR 35 miljoen en een bijdrage van gemiddeld EUR 25 miljoen aan het programma *UNFPA Supplies* (voor distributie van voorbehoedsmiddelen). De bijdrage aan *UNFPA Supplies* was in totaal EUR 100 miljoen voor de periode 2015 – 2018, maar dit bedrag is niet gelijkmatig over de vier jaren uitbetaald. Dit verklaart de lagere bijdrage aan UNFPA in 2017.

Vragen van het lid Van den Hul (PvdA)

Vraag

Op welke manier kunnen lokale organisaties (*grassroots organisaties*) rekenen op de steun van de minister, het ministerie van Buitenlandse Zaken en de ambassades?

Antwoord

Het Kabinet beseft dat de financiering van lokale organisaties steeds moeilijker wordt en dat de politieke ruimte voor activisten in veel landen krimpt. Daarom zijn specifieke programma's opgezet om deze organisaties te versterken en veiligheid voor activisten te vergroten. Via het programma Samenspraak en Tegenspraak worden lokale organisaties versterkt om te pleiten voor inclusief overheidsbeleid. Daarnaast worden basisvrouwenorganisaties ondersteund via "Leading from the South", een samenwerkingsverband tussen vier regionale vrouwenfondsen. Verder worden het accountabilityfonds en het mensenrechtenfonds door ambassades gebruikt om lokale organisaties te steunen bij het opkomen voor basisrechten en bij het ter verantwoording roepen van overheden in hun taak deze rechten te respecteren. Tot slot wordt via het Shelter City programma activisten in nood onderdak geboden.

Vraag

Is de minister het eens dat criteria voor het financieren van noodhulp, zoals effectiviteit, lokaal netwerk en capaciteit, behouden moeten blijven om de toegang optimaal te kunnen waarborgen? Klopt het dat het Dutch Relief Fund ophoudt te bestaan ondanks positieve evaluaties? Was dat niet een goede manier om in te kunnen spelen op noden in de wereld?

Antwoord

Belangrijkste uitgangspunten voor het besteden van noodhulp zijn het humanitair imperatief - dat wil zeggen bestedingen daar waar de nood het hoogst is - en de humanitaire principes.

Afwegingen die hierbij worden gemaakt zijn vooral: de omvang van de noden, de financieringstekorten, het aantal mensen dat is getroffen, de kwetsbaarheid van een land en capaciteit om zelf hulp te verstrekken, en de hoogte van bijdragen van Nederland in het verleden in verhouding tot de omvang van de nieuwe bijdrage (voorspelbaarheid van de hulp). Uiteraard is de effectiviteit van hulpverlenende organisaties een belangrijk criterium bij de beslissing over welke organisaties ondersteund zullen worden.

Het Relief Fund werd in 2014 ingesteld als instrument om de nodige flexibiliteit te creëren voor humanitaire bestedingen. Het kabinet bekijkt de komende maanden hoe deze flexibiliteit in de besteding van noodhulp kan worden vormgegeven.

Vraag

Hoe gaat minister er voor zorgen dat bedrijven en overheid hun verantwoordelijkheid nakomen om OESO- en ILO-richtlijnen worden geïmplementeerd?

Antwoord

Het kabinet verwacht van bedrijven dat zij de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen naleven en ondersteunt bedrijven hierbij onder andere via de IMVO-convenanten. De *ILO core conventions* maken deel uit van de OESO-richtlijnen. Wanneer partijen het vermoeden hebben dat bedrijven de OESO-richtlijnen niet implementeren, kunnen ze hiervan melding maken bij het Nationaal Contactpunt voor de OESO-richtlijnen (NCP). Implementatie begint bij bewustwording; daarom richten zowel het NCP als de overheid zich ook op het informeren van bedrijven over de OESO- en ILO-richtlijnen, maar ook de *UN Guiding Principles on Human Rights and Business*. De overheid bevordert implementatie ook door overheden van risicovolle productielanden aan te spreken op hun verantwoordelijkheden en door het versterken van arbeidsinspecties in deze landen, via ILO-projecten. Wanneer bedrijven steun van de overheid krijgen toetst de overheid bedrijven op hun activiteiten op basis van een set IMVO-criteria, gebaseerd op de OESO-richtlijnen. Bedrijven die zich hier niet aan houden kunnen worden uitgesloten van steun door de Nederlandse overheid, bijvoorbeeld bedrijvenmissies en exportkredietverzekering. De overheid steunt daarnaast initiatieven die bedrijven helpen met verantwoord ondernemen, zoals de MVO Risico checker, de Transparantiebenchmark, het *UN Global Compact* en het *Global Reporting Initiative*. Ook helpt de overheid bedrijven om mogelijke IMVO-risico's te identificeren via informatieverstrekking door de Nederlandse ambassades en via gesprekken die onze uitvoeringspartners voeren met bedrijven over IMVO. Zo nodig spreken de ambassades de Nederlandse bedrijven hierop aan.

Vragen van het lid Voordewind (CU)

Vraag

Is de minister bereid de Dutch Relief Alliance voort te zetten de komende jaren?

Antwoord

Het komende jaar zal het Kabinet, uit de intensiveringsmiddelen, de financiering voortzetten op het niveau van 2017. Een besluit over de jaren daarna neemt het kabinet in het voorjaar.

Vraag

In Griekenland leven veel vluchtelingen in tenten. Vorig jaar zijn er vluchtelingen omgekomen door de vrieskou. Wat kan de minister doen om dit te voorkomen en bij te dragen aan aan menswaardige opvang samen met de Grieken, de andere Europese Lidstaten en met de Europese Commissie doen?

Antwoord

Het kabinet deelt de zorg omtrent het aantal adequate opvangplaatsen in Griekenland. Het is in eerste instantie aan de Griekse overheid om te zorgen voor adequate opvang van migranten en vluchtelingen. De Griekse overheid heeft onlangs aangekondigd dat zij zich zal inspannen om migranten een passend onderkomen te bieden voor de komende winter.

Het kabinet blijft hier aandacht voor vragen. Ook de Europese Commissie blijft druk uitoefenen op de Griekse autoriteiten om te zorgen voor voldoende adequate opvang. Griekenland ontvangt hiervoor substantiële steun van de EU en bilateraal van Nederland en ander lidstaten. De EU heeft sinds 2014 vanuit het Asiel, Migratie en Integratiefonds (AMIF) en het Fonds voor Interne Veiligheid (ISF) ruim € 880 miljoen aan hulpgeld verstrekt aan de Griekse autoriteiten en sinds 2016 € 450 miljoen vanuit het Europese Noodhulpinstrument. Dit geld is bedoeld voor het verbeteren van de opvangomstandigheden en de asielprocedure, alsmede voor grensbewaking. Ook bilateraal hebben lidstaten bijgedragen. Zo heeft Nederland in 2016 € 100.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van de opvangomstandigheden in Griekenland en eerder materiaal beschikbaar gesteld. Nederland zet daarnaast doorlopend diverse experts in.

Van Griekenland wordt voorts verwacht dat het de asielprocedure verbetert en het terugkeerproces naar Turkije versnelt, waarmee ook de druk op de eilanden wordt verlicht.

Vraag

Kan de minister een reactie geven op het voorstel om het Addressing Root Causes of Migration-fonds (ARC-fonds) uit te breiden, en bovendien breder toegankelijk te maken – niet alleen voor ngo's – maar ook voor samenwerkingsverbanden met bedrijven, kennisinstellingen, met een nadruk op het creëren van werkgelegenheid voor jongeren en bieden van (beroeps)onderwijs?

Antwoord

Het ARC-fonds is eind 2016 van start gegaan. Het is belangrijk om eerst te leren wat het programma oplevert, voor we een besluit nemen over de verdere vormgeving.

Programma's op het gebied van jongerenwerkgelegenheid binnen het ARC-fonds zijn o.a.:

- Local Employment in Africa for Development (LEAD) (sinds 2016);
- Steun aan startups en kleine ondernemingen via het Dutch Good Growth Fund;
- 'Orange Corners' (incubators voor jonge Afrikaanse ondernemers);
- Het aan elkaar koppelen van NL en Afrikaanse jonge (diaspora-)ondernemers via het Making Africa Work programma.
- Extra aandacht voor jongeren in bijvoorbeeld het werkgevers- en het vakbondsmedefinancieringsprogramma.

Vraag

Eind 2018 loopt de Nederlandse financiering voor Unicef-programma's voor aidswezen in Zimbabwe, Mozambique, Malawi en Zambia af. Het zou goed zijn om de programma's langjarig voort te zetten en uit te breiden, gezien de goede resultaten. Is de minister daartoe bereid?

Antwoord

Het programma dat Nederlandse financiering ontvangt loopt nog tot eind 2018. Inzet van dit programma in Zimbabwe, Mozambique, Malawi en Zambia is om effectieve modellen te ontwikkelen voor sociale protectie, die UNICEF kan integreren en repliceren ook in andere landenprogramma's. Op het ogenblik wordt een externe evaluatie van dit programma voorbereid door UNICEF in samenwerking met de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie. Het Kabinet wacht de resultaten hiervan af voordat wordt besloten over mogelijke vervolgstun, al dan niet geormerkt, voor de inzet van UNICEF op dit gebied.

Vragen van het lid Ouwehand (PvdD)

Vraag

Is het verstandig om in te zetten op stimulering van vrijhandel van voedselproducten, gezien de daarmee gemoeide CO2 uitstoot en energiekosten? Is het niet beter om een einde te maken aan verscheppen van voedselproducten over de hele wereld?

Antwoord

De uitstoot van CO2 door de landbouw en de transportsector verdienen inderdaad aandacht. Het stopzetten van internationale waardeketens is echter niet de oplossing. De wereldwijde voedselvoorziening komt dan in het gedrang, de kosten nemen sterk toe en het is niet zeker dat de milieubelasting en CO2-uitstoot erdoor zullen afnemen. Voorlopig blijven we dus inzetten op verduurzaming van de landbouw, schoner transport en een stevig internationaal klimaatbeleid.

Vragen van het lid Dijkgraaf (SGP)

Vraag

Eerder gaf de regering aan samenwerking met Israël op het terrein van innovatie te zien als speerpunt binnen het Nederlandse beleid. Is de minister bereid dit speerpunt onder meer in te willen vullen door het aanstellen van een speciale handelscoördinator?

Antwoord

Het kabinet zal zich blijven inspannen voor versterking van de economische betrekkingen met Israël binnen de grenzen van 1967. Onze ambassade in Tel Aviv vervult een belangrijke rol in de coördinatie van handelsbevorderende activiteiten. In het kader van deze inspanningen is de Handels-, investerings- en innovatieafdeling in Tel Aviv in de afgelopen jaren fors uitgebreid (dit jaar nog met twee medewerkers). Het kabinet ziet daarom op dit moment geen toegevoegde waarde in de aanstelling van extra capaciteit in de vorm van een handelscoördinator.

Samenwerking op het terrein van innovatie is een speerpunt in de economische samenwerking, onder meer in de sectoren *agri & food*, *life sciences & health* en *ICT & cybersecurity*. Daarbij gaat bijzondere aandacht uit naar samenwerking tussen start-ups. Ook de komende tijd zullen diverse evenementen plaatsvinden om samenwerking tussen Nederlandse en Israëlische bedrijven en kennisinstellingen te bevorderen. Hiermee wordt tevens gevolg gegeven aan de motie Van der Staaij en Voordewind over het aanmoedigen van economische relaties tussen Nederlandse en Israëlische bedrijven (Kamerstuk nummer 23432-363).

Vraag

Er zijn enorme kansen om vanuit de 'topsector' landbouw bij te dragen aan de versterking van voedselssystemen in ontwikkelingslanden. Is de minister bereid om in samenspraak met de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit te komen tot concrete voorstellen op dit vlak, met als doel te komen tot beleid dat optimaal bijdraagt aan voedselzekerheid voor de allerarmsten?

Antwoord

Ja. Sinds 2008 is het voedselzekerheidsbeleid een gezamenlijke inzet van de bewindspersonen met verantwoordelijkheid voor OS en voor landbouw, vastgelegd in drie gezamenlijke beleidsnotities aan de Kamer (2008, 2011, 2013). Bij de uitvoering is er nauwe samenwerking met het bedrijfsleven, maatschappelijk middenveld en kennisinstellingen zoals Universiteit Wageningen. De inzet is gericht op integrale ontwikkeling van landbouwsectoren, die essentieel zijn voor de lokale voedselzekerheid. Er zijn intussen veel succesvolle voorbeelden op terreinen waarop Nederland excelleert, zoals de groenteteelt, de aardappelteelt, oliezaden en plantenveredeling. De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, en ik zullen deze samenwerking vanzelfsprekend voortzetten.

Vraag

Is de minister voornemens om de lijn van het vorige kabinet door te zetten en op te komen voor de meest kwetsbare on- en pasgeboren kinderen?

Antwoord

Voor wat betreft kwetsbare on- en pasgeboren kinderen verwijs ik u naar de kamerbrief hierover van 27 september 2016. ('Inventarisatie betreffende op genderdiscriminatie gebaseerde

sekseselectie', Kamerstuk 32 735, nr. 108). Deze brief bevat een omschrijving van de Nederlandse inzet op dit probleem in het buitenland. De kern hiervan is dat Nederland via politieke dialoog en programma's het tegengaan van sekseselectie ondersteunt. Zo ondersteunt Nederland vanuit het mensenrechtenfonds organisaties die deze praktijk aan de kaak stellen en aanpakken.

Vragen van het lid Kuzu (DENK)

Vraag

EUR 0,5 miljard aan OS-gelden gaat naar asielopvang in Nederland. Moeten we daar niet mee stoppen?

Antwoord

De eerste twaalf maanden van asielopvang van vluchtelingen uit ontwikkelingslanden wordt betaald uit het budget voor ontwikkelingssamenwerking (ODA). Dit is conform internationale afspraken in de OESO-DAC. Opvang van vluchtelingen wordt in dit verband beschouwd als indirecte hulp aan het herkomstland van de vluchteling, omdat het gastland voorziet in de eerste levensbehoeften van een inwoner van het herkomstland.

Vraag

Deelt de minister de positie dat EUR 1,6 miljoen voor de humanitaire ramp in Gaza onvoldoende is? Zet de minister zich in voor een hogere bijdrage? En komt dit geld ook daadwerkelijk in Gaza terecht?

Antwoord

Het kabinet deelt de zorgen over de ernstige humanitaire situatie in Gaza. De Nederlandse inzet in Gaza is gericht op het bereiken van een duurzame oplossing, waarmee de humanitaire- en sociaaleconomische situatie structureel wordt verbeterd. Zie tevens antwoorden op de vragen gesteld door het lid Karabulut (SP), kenmerk 2017Z10553 d.d. 5 september 2017). De verwachte Nederlandse steun voor Israëliische, Palestijnse, en internationale organisaties actief in en voor de Palestijnse gebieden, waaronder Gaza, bedraagt voor 2018 ongeveer 20,9 miljoen euro. Daarnaast is in de begroting voor humanitaire hulp aan de *United Nations Relief and Works Agency* (UNRWA) een bijdrage opgenomen van EUR 13 miljoen. Deze middelen kan UNRWA inzetten in alle gebieden waar zij werkzaam is, ook in Gaza. Dit jaar heeft Nederland EUR 6 miljoen extra bijgedragen aan het algemeen fonds van UNRWA. Ook de EU draagt wegens de ernstige omstandigheden in Gaza dit jaar extra geld bij aan het algemeen fonds van UNRWA. Tevens onderzoekt de EU mogelijkheden hoe de missie EUBAM Rafah gereactiveerd kan worden.

Vraag

Hebben hulporganisaties, de VN en de *fact finding mission* al toegang tot Rakhine in Myanmar? Hoeveel extra middelen zal de minister inzetten om de Rohingya te helpen?

Antwoord

Het is essentieel dat autoriteiten van Myanmar verantwoordelijkheid nemen voor veiligheid en welzijn van alle getroffen inwoners van Rakhine. Nederland werkt hier hard aan in nauwe samenwerking met VN, EU en internationale gemeenschap. Zo riep Nederland Myanmar via diverse kanalen en in EU verband op om humanitaire organisaties onmiddellijk en volledige toegang te verlenen. Door deze internationale druk heeft het *World Food Programme* (WFP) toestemming gekregen om in Noord-Rakhine te beginnen met voedselverstrekking, ook heeft de *International Committee of the Red Cross* (ICRC) toegang tot Rakhine State voor het verlenen van humanitaire hulp.

De onafhankelijke *Fact Finding Mission* (FFM), ingesteld door de Mensenrechtenraad, heeft nog steeds geen toegang tot Rakhine State. Nederland blijft, samen met internationale gemeenschap, Myanmar oproepen tot het verlenen van toegang aan de FFM. Ondertussen is de FFM inmiddels wel begonnen met onderzoek door Rohingya-vluchtelingen in Bangladesh te interviewen.

Nederland droeg in 2017 ruim EUR 9 miljoen bij aan hulp aan Rohingya's in Myanmar en Bangladesh. Daarnaast draagt Nederland bij aan de noodhulp die wordt gegeven door de humanitaire organisaties van de VN (m.n. UNHCR, OCHA, UNICEF, WFP) en het Rode Kruis. Meerjarige bijdragen aan deze organisaties maken het mogelijk dat zij snel en flexibel in kunnen springen op acute situaties zoals Myanmar.